

País de pocs palaus

JOAN FRANCESC
MIRA

De pocs palaus, de pocs castells, i de poca arquitectura històrica d'esplendor monumental: una carència en la qual rarament pensem, però que es nota, perquè vol dir que al llarg dels segles hi ha hagut poc de poder, d'aquell poder que es manifesta en la pedra, sobretot. Amb alguns castells ben mantinguts o ben reconstruïts (com els de Morella o de Montesa, per exemple: al Regne de Castella, poden estar-ne segurs, castells així els mantindria l'Estat en perfectes condicions), amb alguns monestirs medievals drets i habitables (no amb ruïnes mig refetes com a Valldigna), amb algunes dotzenes de palaus com cal, aquest país seria una altra cosa. Una vegada, a Santiago, passejant amb amics gallecs del gremi de la literatura o de l'antropologia, els vaig dir: "Hi ha més pedra monumental acumulada en aquesta ciutat vostra que en tot el País Valencià junt." No s'ho cregueren, però és veritat. Sobretot pedra de grans monuments, que és de la que ací n'hem tingut poca, o l'hem arrasada com a bons bàrbars del sud. Perquè els antics bàrbars del nord, saxons, germans, francs o escandinaus, ja fa molts segles que no practiquen la barbàrie, i això es nota en els paisatges, en els palaus polits enmig dels camps o dins de les ciutats. Mentre que nosaltres, a penes fa unes poques dècades que vam començar a respectar les nostres pròpies pedres. També és cert que ells, qui sap si perquè per allà plou més sovint i fa més fred, han construït molt més sòlida-

ment que nosaltres, almenys durant els darrers sis o set segles. De manera que un hom viatja per les Europes de més enllà del Pirineu, de la Toscana fins a Escòcia, o de Bohèmia a Normandia, de Bordeus fins a Cracòvia, i ho tenen tot ple de castells en perfecte estat de conservació i de palaus i palauets ben repintats i polits. O de *châteaux* com els francesos, que poden ser les dues coses alhora. Tot ple de palaus urbans i dels seus equivalents rurals, *manor*, *villa*, *schloss* o com se'n diga en cada lloc. Quasi invariablement ben mantinguts i pulcres, habitats o habitables. A la vall del Po, la vall del Loira, del Tàmesi o del Rin, a les ciutats, les planes i les muntanyes. I això vol dir, entre altres coses, que allà hi hagué una noblesa com Déu mana, una aristrocràcia amb recursos abundants, amb el cap ben posat, amb ganes de viure i de deixar memòria en pedra picada i en pintura. Gent que feia les coses ben fetes, que sabien una mica d'art i d'arquitectura, i sobretot que pagava a qui en sabia. El resultat és que de tot això

en queda una herència, tan abundant i sobretot tan escampada que, a pesar de les guerres i les bombes, de castells i palaus hom en troba pertot. De la mateixa manera que dels reis, per exemple, queda una herència en forma de parca o de museus.

Doncs bé, els valencians no tenim, ni de lluny, aquesta bella abundància de palaus o *châteaux*. Som perfectament pobres de palaus, i els pocs edificis que solen rebre tal nom són més aviat modestos i rurals; i si són urbans, com ara els palauets més o menys gòtics de València, poden ser més modestos encara, amb alguna molt rara excepció (l'esplendor aparent del palau de Dosaïgues, posem per cas, és perfectament fals i afegit). En realitat, tenim ben poca arquitectura de gran volum monumental: no ha sigut aquesta l'especialitat dels valencians, i damunt vàrem tindre l'humor d'arrasar, entre el segle XIX i el segle XX, una gran part dels monestirs i convents del país, que ara serien tan aprofitables com a llocs històrics per visitar o per instal·lar-hi biblioteques, museus, i aquestes coses que interessaven tan poc als nostres governants. Cap rei no va construir ací res que valguera la pena (els nostres reis propis eren pobres, i després ja no eren propis, eren castellans, i només construïen *allà*), i els nostres grans nobles històrics ni eren tan grans ni gastaren en pedres els seus escassos recursos. Els grans llinatges perduts no ens van deixar, tal com era la seua obligació, palaus on hom puga sentir de veritat l'aire d'una noblesa poderosa i refinada. O potser no eren ni tan poderosos ni tan refinats. Després, els seus successors, organismes de l'Estat, ajuntaments, ignorants i cacics de qualsevol signe, han acabat la faena: l'abandonament, la picola, el solar, la misèria cívica. No ens ha anat molt bé, als valencians, com a protagonistes de la nostra pròpia història. Potser, també, per la falta d'allò que l'abundància de palaus hauria pogut significar.

«ELS GRANS LLINATGES PERDUTS NO ENS VAN DEIXAR, TAL COM ERA LA SEUA OBLIGACIÓ, PALAUS ON HOM PUGA SENTIR DE VERITAT L'AIRE D'UNA NOBLESA PODEROSA I REFINADA. O POTSER NO EREN NI TAN PODEROSOS NI TAN REFINATS»